

Ketose niet de oorzaak van vroegtijdige afvoer

De term slepende melkziekte is eigenlijk misleidend. Koeien met subklinische ketose zijn niet per definitie ziek en kunnen als ze goed eten en boven verwachting presteren, het best met rust gelaten worden. Dat is de nieuwe visie van ForFarmers op ketose en de transitieperiode.

TEKST JAAP VAN DER KNAAP

Een hoogproductieve, verse koe, die op het mpr-formulier een melding krijgt dat ze ketose heeft? 'Als ze goed vreet en naar verwachting produceert, is mijn advies om niets te doen. Dat is een gezonde koe die je lekker haar gang moet laten gaan.' De uitspraak van Henk Jan Liefink, innovatiemanager herkauwers bij ForFarmers, volgt na nieuwe inzichten over de transitieperiode bij melkvee, waarmee de voerfirma dit najaar actief de boer op gaat. 'Ketose is een normaal fysiologisch proces, waarbij zoogdieren rondom de bevalling vetreserves aanspreken. Dat gebeurt om het tekort aan energie dat nodig is voor de

melkproductie, aan te vullen', verduidelijkt Marieke van Schaik-Roseboom, marketingmanager melkvee bij ForFarmers. 'In de melk kun je die onvolledige verbranding van de vetten aantonen via ketonlichamen, waardoor de koe op de mpr een ketosemelding krijgt. Daarnaast is ketose bij een koe ook vaak te zien aan de vet-eiwitverhouding op het mpr-formulier. Koeien met ketose hebben doorgaans een hoog vet- en een lager eiwitgehalte.' Ketose bij melkvee in de vroege lactatie wordt tot nu toe vaak gezien als een belangrijke oorzaak van gezondheidsproblemen bij melkvee in de opstartfase en een daardoor hogere kans op uitval. 'Er is afgelopen jaren veel geïnves-

teerd in het behandelen van koeien met ketose. Maar onderzoeken tonen aan dat de afvoer van koeien in de eerste zestig dagen van de lactatie in al die jaren niet is gedaald. De vraag die resteert: is ketose wel een probleem of is er iets anders aan de hand?', aldus Lief tink.

Ketosebehandeling is symptoombestrijding

Volgens Lief tink zijn er steeds meer internationale onderzoeken die aantonen dat er wel een verband kan zijn tussen ketose en opstartziektes zoals lebmaagverdraaiingen en baarmoederontstekingen, maar dat ketose daarvan niet de oorzaak is. Vroegtijdige afvoer in de transitieperiode gebeurt net zo vaak bij koeien met als zonder ketose.

‘In de periode rondom afkalven zijn er veel stressmomenten’, verduidelijkt Van Schaik. ‘Juist die stress zorgt voor activatie van het immuunsysteem, dat vervolgens transitieproblemen kan veroorzaken. Door stress kan ook ketose ontstaan, maar ketose is niet de oorzaak van die transitieproblemen.’ Met andere woorden, zo vult Lief tink aan: ‘De aanwezigheid van ketose bij verse, hoogproductieve koeien is een normaal proces. Als een koe positief test op ketose, maar normaal of zelfs boven haar productieniveau presteert, gezond oogt en volop vreet, dan is ons advies om haar niet te behandelen.’ Het is vooral belangrijk dat koeien in de transitieperiode zo min mogelijk stress ervaren, aldus Van Schaik. ‘Voorkom overbezetting, verplaats dieren zo min mogelijk en zorg dat er altijd voer en voldoende water aanwezig is. Laat een koe niet onnodig vaststaan aan het voerhek, ook dat is een stressmoment.’

Afgelopen jaren werd er juist geadviseerd om koeien met ketose te behandelen met bijvoorbeeld een gift propyleenglycol. ‘Dat is symptoombestrijding’, stelt Lief tink. ‘Juist als je handmatig geforceerd extra energie geeft, bijvoorbeeld via drenchen, zorg je voor stress. Door extra energie zal een koe nog meer melk gaan geven, maar het is sterk de vraag of je gezondheidsproblemen ermee oplost of voorkomt.’

Overigens blijft ForFarmers voeders met een hoge energiedichtheid inzetten voor de transitiekoeien. ‘Ook wij hebben energierijke brok. Een activatie van het immuunsysteem kost de koe veel energie. Daarom is het niet verkeerd om zowel de droge als de verse koeien extra te ondersteunen. Maar geef die niet geforceerd.’

Meer ketose, meer melk

Voor de nieuwe visie op de transitieperiode werkten de specialisten nauw samen met de Amerikaanse professor Lance Baumgard van de universiteit van Iowa. Als mogelijke oorzaak van dierziekten in de transitieperiode wijst Baumgard naast stress op de verhoogde druk op het immuunsysteem in de periode rondom afkalven. ‘Ziekteverwekkers kunnen in die periode makkelijker binnendringen, omdat de baarmoedermond openstaat en spenen weer openstaan door een vernieuwde melkgift’, aldus Baumgard. ‘Die ziekteverwekkers kunnen bacteriën zijn in de melkstal of in het afkalfhok, maar ook mycotoxinen uit het voer of gifstoffen die vrijkomen op pens- en darmniveau als gevolg van onjuiste rantsoensamenstelling. Zorg ervoor dat je die infectiedruk bij verse koeien zo laag mogelijk houdt. Dat is naast het maximaal

kengetal	ketose 0-5%	ketose 5-10%	ketose > 10%
aantal bedrijven	546	671	540
aandeel ketose 0-60 dagen (%)	2,6	7,9	15,2
meetmelk 0-60 dagen (kg)	36,5	37,9	38,1
vetgehalte 0-60 dagen (%)	4,35	4,46	4,59
afgevoerde koeien 0-60 dagen (%)	5,63	5,84	5,83
levensproductie aanwezige koeien (kg)	24.183	25.280	25.907
productie afgevoerde koeien (kg)	32.428	33.947	34.161
aantal ins./geïnsemineerde koe	2,23	2,28	2,27
non return op 56 dagen na 1e ins. (%)	63	62	63

Tabel 1 – De invloed van het percentage ketose op bedrijfskengetallen op ruim 1700 mpr-bedrijven (bron: ForFarmers)

ondersteunen van de weerstand de oplossing voor problemen in de transitieperiode.’

ForFarmers toetste de theorie over de gevolgen van ketose via de mpr-uitslagen van ruim 1700 mpr-bedrijven. Op bedrijven waar meer dan 10 procent van de koeien ketose vertoonde, lag de melkproductie 1,5 kg meetmelk per koe hoger dan op bedrijven met 0 tot 5 procent ketose. Het percentage afgevoerde koeien in de eerste 60 dagen lag met bijna 6 procent nagenoeg gelijk en de levensproductie per afgevoerde koe lag met 34.161 kg zelfs bijna 2000 kg hoger op de bedrijven met de meeste ketose (zie tabel 1). ‘Ketose hoeft geen probleem te zijn. We zouden daarom eigenlijk af moeten van de term slepende melkziekte’, zo reageert Lief tink op de resultaten. ‘Die klinkt namelijk negatief, alsof een koe met ketose per definitie ziek is. Beter is de term subklinische ketose. Je weet dat koeien tijdelijk conditie verliezen, maar je ziet het niet aan de gezondheid.’

Immuniteit verhogen

In de nieuwe visie op de transitieperiode zet ForFarmers daarom vooral in op het voorkomen van stress en het verbeteren van de weerstand en immuniteit. ‘In de droogstandsperiode focussen we op een hoge voeropname. Koeien die voor het afkalven veel ruwvoer opnemen, doen dat ook na afkalven’, legt Lief tink uit. ‘En voorkom stress, zoals hittestress of vaak wisselen van groepen.’ Om het immuunsysteem te versterken lanceert ForFarmers daarnaast een plantaardige additief dat de werking van witte bloedcellen stimuleert. Ook verhoogt het additief de groei van melkklier-epitheelcellen, die een gunstige uitwerking hebben op de melkproductie. Het product, dat exclusief beschikbaar is voor ForFarmers, heeft de naam Immuun+ gekregen. ‘Het is getest onder Nederlandse omstandigheden. We zagen in de eerste 120 dagen na afkalven 1,1 kilo meer melk per koe per dag’, aldus Lief tink. Op het bedrijf waar het werd getest, is Immuun+ drie weken voor afkalven tot 60 dagen na afkalven gevoerd. ‘De voeropname is hoger en het lagere celgetal geeft aan dat het ook echt iets doet met de weerstand.’ Maar het gaat uiteindelijk ook om een omslag van denken over ketose, zo besluit Van Schaik. ‘Een ketosemelding bij een koe betekent niet per definitie dat de koe ook daadwerkelijk ziek is. Er is een verband tussen ketose en ziekten in de transitieperiode, maar ketose is niet de oorzaak. Voorkomen van stress en verbeteren van de immuniteit, dat is de oplossing.’ |